

VIEŠOSIOS TVARKOS SĄVOKA „BRIUSELIS I“ REGLAMENTE

Agnė Kisieliauskaitė

LLM (Vilniaus universitetas)

LLM (Queen Mary, University of London)

Teisininkė

advokatų kontoroje „Ellex Valiūnas ir partneriai“

Jogailos g. 9, LT-01116 Vilnius, Lietuva

Tel. (+370) 670 89 500

El. paštas: <agne.kisieliauskaite@yahoo.com>

Straipsnyje analizuojama viešosios tvarkos sąvoka „Bruselis I“ reglamente ir galimybė sėkmingai remtis viešosios tvarkos išlyga kaip laisvo sprendimų judėjimo Europos Sąjungoje išimtimi.

The article focuses on the concept of public policy, enshrined in „Brussels I“ regulation, and on a possibility to employ successfully this particular defence against free movement of judgements within the European Union.

Įvadas

Sėkmingai veikianti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė yra autonominis¹ Europos Sąjungos (toliau – ES) tikslas², neįmanomas be valstybių narių teisinio bendradarbiavimo civilinėse bylose³. Viena iš pamatinių šio bendradarbiavimo idėjų yra teisminių ir neteisminių sprendimų civilinėse bylose tarpusavio pripažinimo principas⁴. Efektyvus sprendimų pripažinimas ir vykdymas yra asmens teisių apsaugos garantas⁵, kurio link ES nuosekliai „judą“ daugiau nei penkiasdešimt metų⁶.

Viena iš išimčių atsakyti pripažinti ir vykdyti kitoje ES valstybėje narėje priimtą sprendimą yra vykdymo valstybės narės viešoji tvarka (pranc. *ordre public*, angl. *public policy*)⁷ – remiantis „Briu-

¹ KRAMER, X. E. Cross-border Enforcement in the EU: Mutual Trust versus Fair Trial? Towards Principles of European Civil Procedure. *International Journal of Procedural Law*, 2011, (2), p. 208.

² Europos Sąjungos sutartis (suvestinė redakcija) [2016] *OL C 202/1* (toliau – ES sutartis).

³ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo ([2012] *OL C 326/01*) (toliau – SESV) 81 str. 1 d.

⁴ SESV 67 str. 4 d.

⁵ Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, numatančio bendrus teisinius pagrindus Bendrijos veiksams, skirtiems palengvinti Europos teisminės erdvės civiliniuose klausimuose įgyvendinimą, COM/2001/0221 galutinis – CNS 2001/0109 [2001] *OL C 213/271*. Taip pat žr.: Komisijos komunikatas dėl veiksmingesnio teismo sprendimų priėmimo ir vykdymo Europos Sąjungoje KOM(97) 609 galutinis, [1998] *OL C 33/3*.

⁶ Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis. Oficialus Europos Sąjungos portalas [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:11957E/TXT>>.

⁷ Šiuolaikinė (moderni) „viešosios tvarkos“ doktrina tarptautinėje privatinėje teisėje susiformavo XIX a. J. Story teigė, kad kitų šalių įstatymai, kurie yra nesuderinami su pagrindiniais *lex fori* principais arba su religija ir morale, neturėtų būti pripažįstami remiantis bendra valstybių pagarba (angl. *comity*) (STORY, J., Commentaries on the Conflict of Laws: Foreign and Domestic, in Regard to Contracts, Rights, and Remedies, and Especially in Regard to Marriages, Divorces, Wills, Successions, and Judgments. Antras leidimas, Edmund Hatch Bennett, 1872, para 373ff (iš HOŠKO T. Public Policy As An Exception To Free Movement Within The Internal Market And The European Judicial Area: A Comparison. *Croatian Yearbook of European Law and Policy* 2014, (10), p. 190.

selis I⁴ reglamentu⁸, sprendimas nebus pripažįstamas ir vykdomas, jei jo pripažinimas ir vykdymas akivaizdžiai pažeis vykdymo valstybės viešąją tvarką. Tačiau pačiame Reglamente viešosios tvarkos apibrėžimo nepateikiama. Šios sąvokos turinio klausimą kiekvienoje konkrečioje kitoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo byloje sprendžia nacionalinis teismas. Atsižvelgiant į laisvo teismo sprendimų judėjimo svarbą ES bei į dualistinę (ES lygiu taikomą ir nacionalinių teismų aiškinimą) šios laisvės išimties – viešosios tvarkos išlygos – turinio ir ribų prigimtį, šio straipsnio tyrimo objektas yra viešosios tvarkos sąvoka, įtvirtinta „Briuselis I“ reglamente. Tyrimu siekiama nustatyti viešosios tvarkos sąvokos ribas ir jų pagrindu įvertinti, ar ši sprendimų judėjimo laisvės išimtis (ypač turint omenyje laisvam sprendimų judėjimui ES skiriamą svarbą ir „Briuselis I“ keitimo meto kilusias diskusijas dėl viešosios tvarkos išlygos panaikinimo) yra vis dar aktuali ir reikalinga.

Atsižvelgiant į tai, kad nacionalinės viešosios tvarkos sąvokos ribas apibrėžia Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ESTT), „Briuselis I“ įtvirtinta viešoji tvarka straipsnyje aiškinama remiantis sisteminė ESTT praktikos analize. Siekiant visapusiško viešosios tvarkos išlygos turinio atskleidimo straipsnyje lyginamuoju ir teleologiniu metodais analizuojami ES pirminės ir antrinės teisės aktai bei jų parengiamoji medžiaga. Sprendimų pripažinimo ir vykdymo pagal „Briuselis I“ klausimas Lietuvos autorių⁹ analizuotas fragmentiškai, tačiau išsamios viešosios tvarkos, kaip pagrindo atsakyti pripažinti ir vykdyti ES valstybėje narėje priimtą sprendimą, analizės nėra. Todėl, apibrėžus viešosios tvarkos ribas, šios išlygos aktualumą autorė analizuoja remdamasi užsienio teisės mokslininkų¹⁰ darbais.

1. Kelias link laisvo sprendimų judėjimo ES

1952 m. Europos anglių ir plieno bendrija buvo įsteigta iš esmės dėl ekonominių ir politinių priežasčių¹¹. Tačiau jau 1957 m. Romos sutartimi¹² buvo išplėsta bendradarbiavimo apimtis. Būtent šios sutarties 220 straipsnis¹³ gali būti laikomas pirmuoju žingsniu link abipusio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo. Kitas žingsnis link laisvo sprendimų judėjimo (dabartinėje) Europos Sąjungoje

⁸ Atsižvelgiant į tai, kad „viešosios tvarkos“ išlyga, keičiant reglamentą Nr. 44/2001, buvo perkelta į reglamentą Nr. 1215/2012, straipsnyje tiek kalbant apie reglamentą Nr. 44/2001, tiek apie reglamentą Nr. 1215/2012 yra vartojamos įsivestos sąvokos „Briuselis I“ arba „Reglamentas“. Norint įvardyti konkretų reglamentą, straipsnyje įvardijama senoji (reglamentas Nr. 44/2001) ir naujoji (reglamentas Nr. 1215/2012) reglamento redakcija.

⁹ NEKROŠIUS, V. Europos Sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis. Vilnius: Justitia, 2009; VĖBRAITĖ, V. Europos Komisijos pasiūlymo dėl Reglamento „Briuselis I“ pakeitimo įtaka Europos Sąjungos civilinio proceso ateities tendencijoms. *Verslo ir teisės aktualijos*, 2012, t. 7(2), p. 321–332; BUČINSKAITĖ, R. ES integracijos galimybės piliečiams ir verslui: naujas teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo reglamentavimas. *TILTAI*, 2015, 3, p. 41–64; URBONAS A. Teismo sprendimo bankroto byloje pripažinimas kitoje Europos Sąjungos šalyje narėje. *Jurisprudencija*, 2007, 9 (99), p. 70–76; PARCHAJEV, D.; KISIELIAUSKAITĖ, A.; BAJORAITĖ, L. Esminiai Reglamento Briuselis I pakeitimai ir arbitražo ateitis jo taikymo kontekste. *Teisė*, 2016, t. 98, p. 181–199.

¹⁰ X. E. Kramer, A. Dickinson, L. J. E. Timmer ir kt.

¹¹ Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutartis. Oficialus Europos Sąjungos portalas [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:11951K/TXT>>.

¹² Šiame straipsnyje buvo numatyta, jog prireikus valstybės narės veda tarpusavio derybas, kad savo nacionaliniams subjektams užtikrintų formalumą, reguliuojančių abipusį teismų ir arbitražo sprendimų pripažinimą ir vykdymą, supaprastinimą (Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis. Oficialus Europos Sąjungos portalas [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:11957E/TXT>>).

¹³ Straipsnis senos redakcijos sutartyje; Amsterdamo sutarties 293 str. (Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti ir papildanti Europos Sąjungos sutartį, Europos bendrijos steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus [1997] OL C 340/1).

buvo žengtas 1968 m. pasirašant Briuselio konvenciją¹⁴, kuri numatė, kad vienoje šios konvencijos valstybėje priimtas teismo sprendimas turi būti pripažintas kitose šios konvencijos valstybėse nereikalaujant jokio specialaus proceso¹⁵; o vykdomas¹⁶ – suinteresuotosios šalies prašymu jį paskelbus vykdytinu kitoje konvencijos susitariančioje valstybėje¹⁷. Kadangi laisvas sprendimų judėjimas buvo įvardytas kaip viena iš vidaus rinkos sukūrimo sąlygų¹⁸, Briuselio konvencijoje buvo įtvirtintas baigtinis sąrašas atvejų, kada teismo sprendimą buvo galima atsisakyti pripažinti ir vykdyti. Į šį baigtinį sąrašą pateko ir susitariančiosios valstybės viešoji tvarka – susitariančioji valstybė galėjo atsisakyti pripažinti ir vykdyti kitoje susitariančiojoje valstybėje priimtą teismo sprendimą, jeigu šio sprendimo pripažinimas arba vykdymas būtų pažeidęs pirmosios valstybės viešąją tvarką.

Iš esmės ekonomine logika grįstas teisminis bendradarbiavimas XX a. paskutiniame dešimtmetyje, bendrai teisingumo sričiai tapus vienu iš ES tikslų, įgavo politinį pobūdį¹⁹. Amsterdamo sutartis sukūrė jau minėtą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę²⁰ ir įtvirtino teismo bendradarbiavimo civiliniuose reikaluose, įskaitant ir teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo, būtinybę²¹. Kaip pagrįstai nurodoma teisės literatūroje, po Amsterdamo sutarties laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės sukūrimas tapo savarankišku ES tikslu²². Tais pačiais metais Tamperės išvadose abipusis sprendimų pripažinimas jau buvo įvardytas teismo bendradarbiavimo „kertiniu akmeniu“²³. Tokiame teisiniame ir politiniame kontekste buvo priimtas reglamentas „Briuselis I“²⁴, pakeitęs Briuselio konvenciją. Konvencijoje įtvirtinta viešosios tvarkos išimtis buvo perkelta į Reglamentą, tačiau jos taikymo apimtis susiaurinta papildomai įtvirtinant „aiškiaus“ (angl. *manifest*) prieštaravimo viešajai tvarkai reikalavimą.

Pagrindinės teisės²⁵ į efektyvų sprendimų vykdymą aktualumas nesumažėjo ir po Reglamento priėmimo. Atvirkščiai, nepraėjus nė dešimtmėčiui po Reglamento priėmimo, buvo imtasi „Briuselis I“

---

¹⁴ Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo, konsoliduota versija [1998] *OL C* 27 98/1 (toliau – Briuselio konvencija).

¹⁵ Briuselio konvencijos 26 str. 1 d.

¹⁶ Su sąlyga, kad teismo sprendimas yra vykdytinas jį priėmusioje susitariančioje valstybėje (Briuselio konvencijos 31 str.).

¹⁷ Briuselio konvencijos 31 str.

¹⁸ Komisijos pastaba, cituota P. Jenard pranešime apie konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo ([1979] *OL C* 59/1) (kaip nurodyta KRAMER, X. E. Abolition of exequatur under the Brussels I Regulation: effecting and protecting rights in the European judicial area. *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2011, (4) p. 634).

¹⁹ KRAMER, X. E. Cross-border <...>, p. 208.

²⁰ Po nauja IV antraštinė dalimi „Vizų, prieglobsčio, imigracijos ir kitos su laisvu asmenų judėjimu susijusios politikos sritys“.

²¹ Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti ir papildanti Europos Sąjungos sutartį, Europos bendrijos steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus [1997] *OL C* 340/1 (toliau – Amsterdamo sutartis), 61, 65 str.

²² KRAMER, X. E. Cross-border <...>, p. 208.

²³ Teisės literatūroje pagrįstai nurodoma, kad po Tamperės išvadų (Europos Vadovų Tarybos susitikimo Tampere pirmininkavimo išvados, 1999 m. spalio 15 ir 16 d. (Pirmininkavimo išvados Nr. 200/1/99)) būtinosios sprendimų vykdymo sąlygos – egzektatūros – panaikinimas tapo savarankiška ES politikos kryptimi (pvz., BEAUMONT, P.; JOHNSTON, E. Can Exequatur be Abolished in Brussels I Whilst Retaining a Public Policy Defence? *Journal of Private International Law*, 2010, 6(2), p. 249–279; CUNIBERTI, G.; RUEDA, I. Abolition of Exequatur Addressing the Commission's Concerns. *University of Luxembourg, Law Working Paper Series* (Paper Number 2010-03), 2010, (1); CUNIBERTI, G. First Stage of the Abolition of the Exequatur in the European Union. *Columbia Journal of European Law*, 2008, 14 (2), p. 371).

²⁴ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo užtikrinimo [2001] *OL L* 12/1.

²⁵ Stokholmo programoje (Stokholmo programa – atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui ([2010] *OL C* 115/1)) teisė į efektyvų sprendimų vykdymą buvo įvardyta kaip pagrindinė teisė (žr., Hagos programa: Laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimas Europos Sąjungoje [2005] *OL C* 53/1). Taip pat žr.: TULIBACKA, M. Europeanization of civil procedures: in search of a coherent approach. *Common Market Law Review* 2009, 46 (5), p. 1533–1535.

reformos, kurios viena iš sričių²⁶ tapo jau ir taip supaprastinto teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo paspartinimas: 2009 m. Komisijos Žaliojoje²⁷ knygoje buvo siūloma panaikinti visas tarpines užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo priemones (egzekvatūrą), o Komisijos teiktame Pasiūlyme dėl Reglamento keitimo²⁸ kartu su egzekvatūra buvo siūloma panaikinti ir (materialinės²⁹) viešosios tvarkos išimtį. Tačiau pasiūlymas nesulaukė aiškaus palaikymo³⁰ ir naujoje „Briuselis I“ reglamento redakcijoje buvo išsaugota tokia pat viešosios tvarkos išlyga. Nepaisant to, kad viešoji tvarka „išgyveno“ Reglamento reformą, negalima teigti, kad jos taikymas išliko analogiškai nekeitęs. Nuo pat viešosios tvarkos išlygos atsiradimo buvo pabrėžiama būtinybė šią išlygą taikyti tik išimtiniais atvejais, tačiau pastaruoju metu ESTT praktikoje yra pastebima dar griežtesnio viešosios tvarkos išlygos aiškinimo tendencija, detalai aptariama ir įvertinama toliau (žr. 2.2.–2.4. dalis).

2. Viešosios tvarkos sąvoka „Briuselis I“ Reglamente

Reglamento nuostata dėl viešosios tvarkos skamba gana lakoniškai: „bet kurios suinteresuotosios šalies prašymu teismo sprendimas nepripažįstamas, jei toks pripažinimas aiškiai prieštarauja valstybės narės, į kurią kreipiamasi, viešajai tvarkai (*ordre public*).“³¹ Kaip matyti, Reglamente įtvirtinta nacionalinė³² viešosios tvarkos sąvoka („valstybės narės, <...>, viešajai tvarkai“), todėl Reglamentas nepateikia viešosios tvarkos apibrėžimo. Tai, kas laikytina viešąja tvarka, priklauso nuo konkrečios valstybės narės, į kurią kreipiamasi dėl sprendimo pripažinimo ir vykdymo, ir nėra reikalaujama, kad viešoji tvarka visose valstybėse narėse būtų suvokiama vienodai³³.

2.1. Viešosios tvarkos sąvokos ribos

Nepaisant „Briuselis I“ įtvirtintos nacionalinės viešosios tvarkos sąvokos, jos turinys nėra priklausomas vien tik nuo kitoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo klausimą sprendžiančio nacionalinio teismo diskrecijos. Turinio aiškinimo teisės suteikimas išimtinai nacionaliniam teismui būtų nesuderinamas su pamatiniu Reglamento tikslu – ES lygiu suderinti³⁴ civilinėms ir komercinėms byloms taikytinas teisingumo nustatymo ir sprendimų pripažinimo bei vykdymo taisykles bei lemtų skirtingą (galima manyti, tarpusavyje prieštaringą) Reglamento aiškinimą³⁵. Todėl

²⁶ Žalioji knyga dėl Tarybos Reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo peržiūros, KOM (2009) 175 galutinis [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2009\)0175_com_com\(2009\)0175_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2009)0175_com_com(2009)0175_lt.pdf)>.

²⁷ Ten pat.

²⁸ Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, KOM (2010) 0748 galutinis [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0748:FIN:LT:PDF>>.

²⁹ Procedūrinę viešąją tvarką turėjo garantuoti Reglamente kaip teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo išimtis įtvirtintina nauja nuostata dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (angl. *fair trial*).

³⁰ KRAMER, X. E. Abolition of exequatur <...>, p. 638–639.

³¹ Naujos redakcijos „Briuselis I“ 45 str. 1 p.

³² Generalinio advokato Saggio išvada *Dieter Krombach prieš André Bamberški* byloje C-7/98 [1999] § 24.

³³ Generalinio advokato Lenzo išvada *Owens Bank Ltd prieš Fulvio Bracco ir Bracco Industria Chimica SpA* byloje C-129/92 [1993] § 21.

³⁴ ESTT praktikoje yra suformuotas aiškus reikalavimas Reglamente įtvirtintas sąvokas aiškinti autonomiškai (pvz., ESTT sprendimas *Mulox IBC Ltd prieš Hendrick Geels* byloje C-125/92 [1993] § 10; ESTT sprendimas *Petrus Wilhelmus Ruten prieš Cross Medical Ltd* byloje C-383/95 [1997] § 12; ESTT sprendimas *Jackie Farrell prieš James Long* byloje C-295/95 § 12; kt.).

³⁵ Generalinio advokato Alberio išvada *Régie nationale des usines Renault SA prieš Maxicar SpA ir Orazio* byloje C-38/98 [1999] § 58.

viešosios tvarkos sąvokos aiškinimo diskreciją nacionaliniai teismai yra įpareigoti dalytis su ESTT. Pagal ESTT praktiką³⁶ valstybės narės yra laisvos nustatyti viešosios tvarkos sąvokos turinį, tačiau šios sąvokos ribų aiškinimas priklauso ne nacionaliniams teismams, o ESTT³⁷. Kitaip tariant, atsisakydami pripažinti ir vykdyti kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą, nacionaliniai teismai yra laisvi identifikuoti taisykles, kurios konkrečioje valstybėje narėje yra laikytinos viešosios tvarkos dalimi, tačiau tai, ar šios taisyklės iš tiesų prilygsta viešosios tvarkos nuostatomis (kai yra nacionalinio teismo kreipimasis prejudicinio sprendimo), sprendžia ESTT.

ESTT praktikoje suformuota analizuojamos sąvokos ribų nustatymo taisyklė – viešosios tvarkos išlyga galima remtis tik jei kitoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo pripažinimas arba vykdymas būtų toks nesuderinamas su valstybės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, teisine sistema, kad tai keltų pavojų pagrindiniam principui³⁸. Kad būtų laikomasi draudimo kitos valstybės teismo priimtą sprendimą peržiūrėti iš esmės, pažeidimas turi apimti (i) teisės normos (angl. *rule of law*), kuri valstybės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, teisės sistemoje laikoma esmine³⁹, akivaizdų pažeidimą arba (ii) teisės (angl. *right*), kuri toje teisės sistemoje laikoma pagrindine, akivaizdų pažeidimą⁴⁰. Akivaizdaus pažeidimo reikalavimas reiškia, kad, jeigu galimam viešosios tvarkos pažeidimui nustatyti yra reikalinga papildoma analizė, toks pažeidimas nesudarys pagrindo taikyti viešosios tvarkos išimtį⁴¹. Neakivaizdus viešosios tvarkos pažeidimas arba viešosios tvarkos normos, nesančios esmine arba pagrindine, pažeidimas nelems „Briuselis I“ atsakymo pripažinti ir vykdyti kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą. Kriterijų, pagal kuriuos nacionaliniai teismai galėtų nustatyti, ar pažeista norma yra esminė arba pagrindinė, ESTT nėra nustatęs⁴² – tai spręsti palikta nacionaliniams teismams (ES lygiu bendros ir universalios viešosios tvarkos sąvokos nėra).

Viešosios tvarkos normomis gali būti tik imperatyvios normos⁴³. Tai, ar atitinkamos imperatyvios normos reglamentuoja procedūrinius⁴⁴ arba materialinius klausimus, reikšmės neturi, tačiau pačiame Reglamente eksplicitiškai nurodyta, kad viešosios tvarkos kriterijus negali būti taikomas jurisdikcijos taisyklėms⁴⁵, t. y. ES civilinių ir komercinių bylų jurisdikcijos taisyklės nėra viešosios tvarkos normos⁴⁶ (tai savo praktikoje yra patvirtinęs ir ESTT⁴⁷).

Materialinės viešosios tvarkos pažeidimu yra remiamasi daug rečiau nei procedūrinės viešosios tvarkos pažeidimu⁴⁸. To priežasties reikėtų ieškoti „Briuselis I“ įtvirtiname draudime vykdymo valstybės teismui peržiūrėti kitos valstybės narės teismo priimtą sprendimą iš esmės⁴⁹. Be to, tai, kad visos

³⁶ Ten pat.

³⁷ Pvz., ESTT sprendimas *Régie nationale des usines Renault SA prieš Maxicar SpA ir Orazio Formento* byloje C-38/98 [2000]; Generalinio advokato Albero išvada *Régie nationale des usines Renault SA prieš Maxicar SpA ir Orazio* byloje C-38/98 [1999] § 27–28; Generalinio advokato Saggio išvada byloje *Dieter Krombach prieš André Bamberski* byloje C-7/98 [1999] § 25 ; ESTT sprendimas *flyLAL-Lithuanian Airlines AS v Starptautiskā lidosta Rīga VAS and Air Baltic Corporation AS* byloje C-302/13 [2014] § 47; ESTT sprendimas *Dieter Krombach prieš André Bamberski* byloje C-7/98 [2000] § 22–23.

³⁸ ESTT sprendimas *Dieter Krombach prieš André Bamberski* byloje C-7/98 [2000] § 37.

³⁹ BEAUMONT P.; JOHNSTON E. *Can Exequatur <...>*, p. 249–279.

⁴⁰ Pvz., ESTT sprendimas *Dieter Krombach prieš André Bamberski* byloje C-7/98 [2000] § 37; ESTT sprendimas *Régie nationale des usines Renault SA prieš Maxicar SpA ir Orazio Formento* byloje C-38/98 [2000] § 30; kt.

⁴¹ BEAUMONT, P.; JOHNSTON, E. *Can Exequatur <...>*, p. 249–279.

⁴² Generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C-536/13 [2014] § 175.

⁴³ Ten pat, § 184.

⁴⁴ Pvz., ESTT sprendimas *Krombach prieš Bamberski* byloje C-7/98 [2000].

⁴⁵ Naujos redakcijos „Briuselis I“ 45 str. 3 d.

⁴⁶ Generalinio Advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C-536/13 [2014] § 186.

⁴⁷ ESTT sprendimas *Dieter Krombach prieš André Bamberski* byloje C-7/98 [2000] § 37.

⁴⁸ HESS, B.; PFEIFFER, Th.; SCHLOSSER, P. *The General Report of the Study on the Application of Regulation Brussels I in the Member States. Study JLS/C4/2005/03*, p. 249–250 (Heidelbergo studija).

⁴⁹ Naujos redakcijos „Briuselis I“ 52 str.

ES valstybės narės yra saistomos tiek Europos žmogaus teisių konvencijos⁵⁰, tiek Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos⁵¹, suponuoją prezumpciją, kad pripažinti ir vykdyti pateiktas teismo sprendimas buvo priimtas gerbiant pagrindines žmogaus teises. Kita vertus, kaip nurodo B. Hesas, valstybių narių civilinės teisės skirtumai nėra tokie dideli, kad galėtų lemti materialinės viešosios teisės pažeidimą⁵². Tokia pozicija iš esmės yra pagrįsta, nes iki šio straipsnio rašymo momento nebuvo nė vieno ESTT sprendimo, kuriame būtų pripažinta, kad teismo sprendimo vykdymas galėtų pažeisti materialinę viešąją tvarką.

Sprendimo pripažinimo ir vykdymo valstybės teismas taip pat negali remtis viešosios tvarkos kriterijumi vien tik dėl to, kad mano, jog šiame sprendime buvo netinkamai taikyta nacionalinė ar ES teisė⁵³, arba dėl to, kad ginčą jis būtų išsprendęs kitaip.

2.2. ESTT praktika ir jos įtaka viešosios tvarkos turiniui

Nors, kaip jau nurodyta, viešosios tvarkos turinį yra laisvi aiškinti valstybių narių teismai, nustatydamos šios sąvokos ribas, ESTT kartu eliminuoja ir klausimus, nepatenkančius į viešosios tvarkos turinį. Šioje straipsnio dalyje analizuojama ESTT viešosios tvarkos išimties taikymo praktika ir išskiriami aspektai, kuriuos ESTT (atsižvelgdamas į tam tikros konkrečios bylos kontekstą) manė esančius už viešosios tvarkos turinio ribų.

Pirma, į viešosios tvarkos turinį nepatenka neigiami ekonominiai padariniai⁵⁴. Kadangi viešosios tvarkos išimtis gina teisinius ar bent jau teisės nuostatoje išreikštus interesus, susijusius su atitinkamos valstybės narės politine, ekonomine, socialine ar kultūrine tvarka⁵⁵, tik ekonominių interesų, kaip antai piniginių – kad ir labai didelių – nuostolių pavojaus nepakanka⁵⁶. Tai, kad šie ekonominiai nuostoliai kyla valstybei, veikiančiai kaip rinkos dalyviui, šios taisyklės nekeičia⁵⁷. Generalinis advokatas Watheletas išvadoje *Gazprom* byloje nurodė, kad, jo nuomone, analogiškoje situacijoje akcentuoti iš esmės reikėtų ne viešąją tvarką saugomų interesų teisinį pobūdį⁵⁸, o veikiau tai, ar teismo, kurio prašoma pripažinti ir vykdyti, vietos teisinėje sistemoje atitinkamų taisyklių ir vertybių negalima pažeisti dėl to, kad toks pažeidimas teisinėje, laisvoje ir demokratinėje valstybėje būtų nepriimtinas⁵⁹. Tačiau net ir taikant paskesnę testą, vien valstybės ekonominiai interesai neatitiktų viešosios tvarkos sąvokos – neigiami ekonominiai padariniai nesuponuotų netoleruotino viešosios tvarkos pažeidimo lygio.

⁵⁰ Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolais Nr. 11 ir Nr. 14. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 156-7390 (toliau – EŽTK).

⁵¹ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija [2012] OL C 326/391 (toliau – ES chartija).

⁵² LAYTON, A.; MERCER, H. *European Civil Practice*. Sweet & Maxwell, 2004, § 26.015; MAGNUS, U.; MAN-KOWSKI, P. (red.), *Briussels I Regulation*, Sellier. European Law Publishers, 2007, § 20 (iš HESS, B.; PFEIFFER, Th.; SCHLOSSER, P. The General Report of the Study on the Application of Regulation Brussels I in the Member States. *Study JLS/C4/2005/03*, p. 249).

⁵³ Pvz., ESTT sprendimas *Renault SA v Maxicar SpA* byloje C-38/98 [2000] § 33.

⁵⁴ ESTT sprendimas *flyLAL-Lithuanian Airlines AS v Starptautiskā lidosta Rīga VAS and Air Baltic Corporation AS* byloje C-302/13 [2014] § 58.

⁵⁵ Generalinės advokatės Kokott išvada *flyLAL-Lithuanian Airlines AS v Starptautiskā lidosta Rīga VAS and Air Baltic Corporation AS* byloje C-302/13 [2014] § 84.

⁵⁶ Ten pat, § 85.

⁵⁷ ESTT sprendimas *flyLAL-Lithuanian Airlines AS v Starptautiskā lidosta Rīga VAS and Air Baltic Corporation AS* byloje C-302/13 [2014] § 56; Generalinės advokatės Kokott išvada *flyLAL-Lithuanian Airlines AS v Starptautiskā lidosta Rīga VAS and Air Baltic Corporation AS* byloje C-302/13 [2014] § 85 p., taip pat žr. EŽTT sprendimą *De Luca prieš Italiją* pareiškimo Nr. 43870/04, § 54–55.

⁵⁸ Kad kaip buvo daryta *flyLAL* byloje (Generalinės advokatės Kokott išvada *flyLAL-Lithuanian Airlines AS v Starptautiskā lidosta Rīga VAS and Air Baltic Corporation AS* byloje C-302/13 [2014] § 85, ESTT sprendimas *flyLAL-Lithuanian Airlines AS v Starptautiskā lidosta Rīga VAS and Air Baltic Corporation AS* byloje C-302/13 [2014] § 56).

⁵⁹ Generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C- 536/13 [2014] § 177.

Antra, remiantis viešąja tvarka negalima atsisakyti pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą dėl to, kad jis, teismo nuomone, nėra pakankamai motyvuotas⁶⁰. Nors pareiga motyvuoti sprendimą yra teisės⁶¹ į teisingą bylos nagrinėjimą⁶², t. y. procedūrinės viešosios tvarkos⁶³, dalis, tačiau nacionalinių teismų pareiga priimti motyvuotą sprendimą nėra absoliuti⁶⁴ – pareigai motyvuoti keliami reikalavimai negali būti pernelyg aukšti ir gali skirtis, atsižvelgiant į sprendimo pobūdį ir atitinkamo konkretaus atvejo aplinkybes⁶⁵, pirmiausiai į paties sprendimo pobūdį ir valstybių narių teisės sistemų skirtumus⁶⁶. Tai, kad sprendimą pripažinti ir vykdyti prieštaraujantis subjektas norėtų išsamesnio sprendimo motyvavimo, nereiškia viešosios tvarkos pažeidimo, kurio nebuvimą, be kita ko, užtikrina elementarių teisingo bylos nagrinėjimo principų laikymasis⁶⁷. Kalbėdamas apie motyvų trūkumą, ESTT yra atkreipęs dėmesį į tinkamo motyvavimo lygio ir galimybės apskūsti sprendimą santykį – jei šalis turėjo galimybę sprendimą apskūsti ir tokia teise pasinaudojo⁶⁸, tai tokie šalių veiksmai iš esmės faktiškai patvirtina tinkamą sprendimo motyvavimą⁶⁹.

Trečia, ES teisės pažeidimas *per se* nesuponuoja viešosios tvarkos pažeidimo⁷⁰. Pats Reglamentas numato draudimą vykdymo valstybės narės teismui peržiūrėti sprendimą iš esmės, o tai, ESTT vertinimu, kartu reiškia draudimą atsisakyti vykdyti sprendimą vien tuo pagrindu, kad kilmės valstybės teismo taikyta teisės norma skiriasi nuo normos, kuri būtų buvusi taikyta valstybės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, teisme, jei bylą būtų nagrinėjęs šis teismas⁷¹. Kartu yra draudžiamas valstybės, kurioje sprendimas priimtas, teismo padarytų teisinių ar faktinių išvadų tikslumo vertinimas⁷². Remdamasis šiais draudimais ESTT išaiškino, kad faktas, jog buvo pažeista ES teisės norma, nekeičia viešosios tvarkos išimties taikymo sąlygų⁷³.

Vadinasi, viešosios tvarkos pažeidimu bus laikomas tik akivaizdus imperatyvios, esminės arba pagrindinės ES teisės normos pažeidimas. Esmine ir pagrindine ES teisės norma ESTT nelaike⁷⁴ direktyvos straipsnio, leidžiančio prekių ženklui savininkui uždrausti trečiosioms šalims importuoti šiuo prekių ženklų pažymėtas prekes, jas siūlyti, išleisti į rinką arba tuo tikslu sandėliuoti, ir ES konkurencijos teisės normos⁷⁵. Tai, kad *Eco Swiss* byloje⁷⁶ ES konkurencijos teisės norma (SESV 101 str.)⁷⁷ buvo

⁶⁰ ESTT sprendimas *flyLAL-Lithuanian Airlines AS v Starptautiskā lidosta Rīga VAS and Air Baltic Corporation AS* byloje C-302/13 [2014].

⁶¹ EŽTK 6 str. 1 d., ES chartijos 47 str. 2 pastraipa.

⁶² ESTT sprendimas *Lithuanian Airlines AS <...>*, § 56; generalinės advokatės Kokott išvada *flyLAL-Lithuanian Airlines AS <...>*, § 85 p., taip pat žr. EŽTT sprendimą *De Luca prieš Italiją* byloje, pareiškimo Nr. 43870/04 [2013], § 80.

⁶³ Žr.: ESTT sprendimas *Dieter Krombach prieš André Bamberški* byloje C-7/98 [2000].

⁶⁴ ESTT sprendimas *Lithuanian Airlines AS <...>*, § 51-52.

⁶⁵ EŽTT sprendimas *Ruiz Torija prieš Ispaniją* byloje, pareiškimo Nr. 18390/91 [1994] § 29 EŽTT sprendimas *Van de Hurk prieš Nyderlandus*, pareiškimo Nr. 16034/90 [1994] § 61.

⁶⁶ Generalinės advokatės Kokott išvada *flyLAL-Lithuanian Airlines AS <...>*, § 78.

⁶⁷ Ten pat, § 82.

⁶⁸ ESTT sprendimas *Lithuanian Airlines AS <...>*, § 53.

⁶⁹ Vienas iš pareigos motyvuoti tikslų – suteikti pralaimėjusiai šaliai galimybę suprasti, kodėl ji nelaimėjo, ir prireikus apskūsti sprendimą (generalinės advokatės Kokott išvada *flyLAL-Lithuanian Airlines AS <...>*, § 79).

⁷⁰ ESTT sprendimas *Diageo Brands BV prieš Simiramida-04 EOOD* byloje C-681/13 [2015], ESTT sprendimas *Renault SA v Maxicar SpA* byloje C-38/98 [2000].

⁷¹ ESTT sprendimas *Renault SA v Maxicar SpA* byloje C-38/98 [2000] § 29.

⁷² Ten pat.

⁷³ Ten pat, § 32.

⁷⁴ ESTT sprendimas *Diageo Brands BV <...>*.

⁷⁵ ESTT sprendimas *Eco Swiss China Time Ltd prieš Benetton International NV* byloje C- C-126/97 [1999].

⁷⁶ ESTT sprendimas *Renault SA <...>*.

⁷⁷ SESV 101 straipsnis (EB sutarties ex 81 straipsnis)

1. Kaip nesuderinami su vidaus rinka yra draudžiami: visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas vidaus rinkoje, būtent tie, kuriais:

pripažinta patenkančia į viešosios tvarkos sąvokos turinį⁷⁸ pagal Niujorko konvenciją⁷⁹, ESTT atliktam „Briuselis I“ įtvirtintos viešosios tvarkos sąvokos turinio aiškinimui reikšmės neturėjo⁸⁰. Viešajai tvarkai aiškinti pagal „Briuselis I“ ir pagal Niujorko konvenciją taikomi dvigubi standartai: viešosios tvarkos sąvoka Reglamento kontekste yra aiškinama gerokai siauriau ir tai yra grindžiama ES teisėje įtvirtinta teisminės apsaugos sistema⁸¹. ES teisės pažeidimu pagal „Briuselis I“ gali būti pripažįstami tik principo, išplaukiančio iš pačios ES teisinės sistemos pagrindų⁸², pažeidimas. Nors ESTT nėra nurodęs tokio pobūdžio principo identifikavimo kriterijų, jau dabar aišku, kad ES teisės pažeidimas, kaip pagrindas atsakyti pripažinti ir vykdyti sprendimą pagal Reglamentą, yra vertinamas itin rezervuotai – net paties „Briuselis I“ nuostatos nepriskirtinos prie viešosios tvarkos nuostatų⁸³. Toks viešosios tvarkos ribų siaurinimas (ES teisės sąskaita) yra grindžiamas „Briuselis I“ įtvirtintu draudimu⁸⁴ peržiūrėti kitoje valstybėje narėje priimtą sprendimą iš esmės. Prioritetas šiame kontekste akivaizdžiai suteikiamas tarpusavio pasitikėjimui bei šiuo principu paremtos sprendimų pripažinimo ir vykdymo sistemos veiksmingumui ir greitumui⁸⁵.

Ketvirta, kaip ir jau aptartas ES teisės normos pažeidimas, nacionalinės teisės pažeidimas lygiai taip pat *per se* nesuponuoja viešosios tvarkos pažeidimo⁸⁶. Tokia pozicija grindžiama (kaip ir ES teisės pažeidimo atveju) valstybėse narėse priimtų sprendimų teisėtumo prezumpcija⁸⁷, detaliam analizuojama toliau šiame straipsnyje (žr. 2.4. dalį).

Penkta, nors teisė į teisingą teismą ESTT praktikoje eksplicitiškai pripažinta viešosios tvarkos dalimi⁸⁸, tačiau šios – vienos iš pagrindinių teisių, kildinamų iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų ir tarptautinių žmogaus teisių apsaugos priemonių⁸⁹, pažeidimas taip pat *per se* nelaikytinas

-
- a) tiesiogiai ar netiesiogiai nustatomos pirkimo ar pardavimo kainos arba kokios nors kitos prekybos sąlygos;
  - b) ribojama arba kontroliuojama gamyba, rinkos, technikos raida arba investicijos;
  - c) dalijamasi rinkomis arba tiekimo šaltiniais;
  - d) lygiaverčiams sandoriams su kitais prekybos partneriais taikomos nevienodos sąlygos, dėl ko jie patenka į konkurencijos atžvilgiu nepalankią padėtį;
  - e) sutartys sudaromos tik kitoms šalims priimant papildomus įsipareigojimus, kurių pobūdis arba komercinė paskirtis neturi nieko bendra su tokiu sutarčių dalyku.

2. Visi pagal šį straipsnį draudžiami susitarimai arba sprendimai savaime yra niekiniai.

3. Tačiau šio straipsnio 1 dalies nuostatos gali būti paskelbtos netaikytinomis:

- įmonių susitarimams arba tokių susitarimų rūšims;
- įmonių asociacijų sprendimams arba tokių sprendimų rūšims;
- suderintiems veiksams arba tokių veiksmų rūšims,

kurie padeda tobulinti prekių gamybą ar paskirstymą ar skatinti technikos ar ekonomikos pažangą, kartu sudarydami sąlygas vartotojams sąžiningai dalytis gaunama nauda, ir kurie:

- a) atitinkamoms įmonėms nenustato jokių apribojimų, nebūtinų šiems tikslams pasiekti;
- b) nesuteikia tokioms įmonėms galimybės panaikinti konkurenciją didelei atitinkamų produktų daliai.

⁷⁸ ESTT sprendimas *Eco Swiss China Time Ltd prieš Benetton International NV* byloje C- C-126/97 [1999].

⁷⁹ 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 10-208.

⁸⁰ Generalinio advokato Szpunar išvada *Diageo Brands BV prieš Simiramida-04 EOOD* byloje C-681/13 [2015] § 53.

⁸¹ Ten pat, § 54.

⁸² Generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C- 536/13 [2014] § 177.

⁸³ Ten pat, § 180.

⁸⁴ Senos redakcijos „Briuselis I“ 36, 45 str. 2 d. Naujos redakcijos „Briuselis I“ 52 str.

⁸⁵ Generalinio advokato Szpunaro išvada *Diageo Brands BV <...>*, § 51.

⁸⁶ ESTT sprendimas *Renault SA <...>*, § 33; ESTT sprendimas *Apostolides prieš Orams* byloje C-420/07 [2009]

§ 60.

⁸⁷ Generalinio advokato Szpunaro išvada *Diageo Brands BV <...>*, § 54.

⁸⁸ ESTT sprendimas *Dieter Krombach prieš André Bamberski* byloje C-7/98 [2000].

⁸⁹ ESTT sprendimas *Gambazzi prieš DaimlerChrysler* byloje C-394/07 [2009] § 8.

pagrindu taikyti viešosios tvarkos išimtį⁹⁰. ESTT praktikoje net ir pagrindinė teisė į gynybą⁹¹ nėra laikoma absoliučia ir neribojama prerogatyva⁹².

Leistinas teisės į gynybą ribojimo laipsnis turi faktiškai atitikti bendrojo intereso tikslus, kurių siekiama ribojimo priemone, ir nebūti akivaizdus ir neproporcingas⁹³ siekiamam tikslui ir garantuojamoms teisėms⁹⁴. Naujausioje praktikoje ESTT išaiškino, kad ne tik bylos šalių, bet ir trečiųjų asmenų, nedalyvavusių byloje, teisių pažeidimas nėra pagrindas automatiškai atsisakyti pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą dėl akivaizdaus viešosios tvarkos pažeidimo⁹⁵. Galimybė remiantis pažeista teise į gynybą sėkmingai gintis nuo teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo yra sietina su galimybe (pareiga) pasinaudoti visomis teisinės gynybos priemonėmis sprendimo priėmimo valstybėje narėje⁹⁶. Tokios galimybės egzistavimas ESTT praktikoje yra vertinamas kaip pakankamas viešosios tvarkos užtikrinimo garantas⁹⁷.

Svarbu paminėti, kad „teisė į gynybą“ Reglamente⁹⁸ įtvirtinta kaip atskiras ir savarankiškas pagrindas atsisakyti pripažinti ir vykdyti sprendimą, tuo atveju, jei: (i) prašomas pripažinti ir vykdyti teismo sprendimas yra priimtas už akių; (ii) atsakovui laiku ir (iii) tinkamu būdu nebuvo įteiktas bylos iškėlimo arba lygiavertis dokumentas, kuriuo remdamasis atsakovas (iv) galėtų pasirengti gynybai, su sąlyga, kad (v) atsakovas pasinaudojo galimybe ginčyti tokį teismo sprendimą iki šio sprendimo priėmimo valstybėje narėje. Lingvistinė Reglamento 45 straipsnio 1 dalies a) ir b) punktuose įtvirtintų normų analizė atskleidžia esminį šių normų skirtumą – atsisakyti pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą už akių (angl. *default judgment*)⁹⁹ remiantis „Briuselis“ 45 straipsnio 1 dalies b) punktu galima tik tada, jei atsakovas pasinaudojo pažeistos teisės gynybos priemonėmis teismo sprendimo priėmimo šalyje.

Nepaisant to, kad, atsisakant pripažinti ir vykdyti sprendimą dėl viešosios tvarkos akivaizdaus pažeidimo, analogiškas reikalavimas (išnaudoti galimas vidaus teisės gynybos priemonės) „Briuselis I“ Reglamente nėra keliamas, aktualiausioje ESTT praktikoje pastebima priešinga tendencija. Dar duodama išvadą *Gambazzi* byloje generalinė advokatė Kokott nurodė, kad vertinti teisinės gynybos priemonių išnaudojimo klausimo, nustatant galimą viešosios tvarkos pažeidimą, nereikia¹⁰⁰. Tačiau jau savo išvadoje *Diageo Brands* byloje generalinis advokatas Szpunaras argumentavo, kad, nors ir nėra tiesiogiai reikalaujama, jog būtų išnaudotos teisinės gynybos priemonės sprendimo priėmimo vals-

⁹⁰ ESTT sprendimas *Trade Agency* byloje C-619/10 [2012].

⁹¹ Teisė į gynybą yra teisės į teisingą teismą sudedamoji dalis. Teisė į gynybą svarbi organizuojant ir vykdamas teisingą teismo procesą ir yra viena iš pagrindinių teisių, kildinamų iš valstybės narės bendrų konstitucinių tradicijų (ESTT sprendimas *Dieter Krombach prieš André Bambarski* byloje C-7/98 [2000] § 38). ES chartijos 47 str. garantuojamos teisės į bylos nagrinėjimą, vykstant teisingam procesui, turinys yra tapatus EŽTK 6 str. įtvirtintai teisei į teisingą procesą (ES chartijos 53 str. 3 d., generalinės advokatės Kokott išvada *Trade Agency* byloje C-619/10 [2012] § 76).

⁹² Generalinės advokatės Kokott išvada *Trade Agency* <...>, § 78.

⁹³ ESTT sprendimas *Gambazzi prieš DaimlerChrysler* byloje C-394/07 [2009].

⁹⁴ Ten pat, § 29.

⁹⁵ ESTT sprendimas *Meroni* byloje C-559/14 [2016].

⁹⁶ Ten pat, § 48.

⁹⁷ Ten pat, § 54.

⁹⁸ Naujos redakcijos „Briuselis I“ 45 str. 1 d. b) p., senos redakcijos „Briuselis I“ 34 str. 2 d.

⁹⁹ Naujos redakcijos „Briuselis I“ 45 str. 1 d. b) p.

¹⁰⁰ Bet kuriuo atveju apeliacinio skundo nepateikimas nepaneigtų viešosios tvarkos pažeidimo galimybės, jei apeliacinis skundas neleistų tikėtis sėkmės. Tai gali būti preziumuojama ypač tais atvejais, kai įtariamas viešosios tvarkos pažeidimas kyla iš specifinės valstybės, kurioje priimtas sprendimas, procesinės teisės, kuri taip pat būtų taikoma priimant sprendimus kitose instancijose (generalinės advokatės Kokott išvada *Gambazzi prieš DaimlerChrysler* byloje C-394/07 [2009] § 72). Nors išvados § 71 generalinė advokatė Kokott jau kalbėjo apie pasinaudojimą teisinėmis pažeistos teisės gynybos priemonėmis sprendimo priėmimo valstybėje narėje.

tybėje narėje, bendra taisyklė (išskyrus ypatingas aplinkybes, dėl kurių tampa pernelyg sunku arba neįmanoma pasinaudoti teisinės gynybos priemonėmis sprendimo priėmimo valstybėje narėje) yra ta, kad teisės subjektai turi pasinaudoti šioje valstybėje narėje *visomis*¹⁰¹ prieinamomis teisinės gynybos priemonėmis, kad sutrukdytų tolesniam viešosios tvarkos pažeidimui¹⁰². Tokia pati pozicija patvirtinta ir (straipsnio rašymo metu) naujausioje ESTT praktikoje taikant viešosios tvarkos išlygą – *Meroni* byloje¹⁰³ ESTT eksplicitiškai nurodė, kad pagrindinė „Briuselis I“ mintis yra ta, jog teisės subjektai iš esmės privalo pasinaudoti visoms teisinės gynybos priemonėmis sprendimo priėmimo valstybėje narėje.

Kaip jau minėta, atsisakymas vykdyti teismo sprendimą, priimtą atsakovui nedalyvaujant procese (angl. *default judgement*)¹⁰⁴, aiškinamas taip, kad tokį sprendimą atsisakyti pripažinti ir vykdyti pagal Reglamentą galima tik tada, jei nebuvo galimybės sprendimo skusti¹⁰⁵. Atsižvelgiant į tai, kad praktikoje¹⁰⁶ analogiškas reikalavimas keliamas ir kito savarankiško atsisakymo pagrindo – viešosios tvarkos akivaizdaus pažeidimo atveju, kyla klausimas, ar viešosios tvarkos išlyga įmanoma sėkmingai remtis, kai teismo sprendimas, akivaizdžiai pažeidžiantis pripažinimo ir vykdymo valstybės narės viešąją tvarką, nebuvo apskūstas jo priėmimo valstybėje narėje?

Atsakymo į šį klausimą ESTT praktikoje kol kas nėra, tačiau jau dabar aišku, kad, Teismui nusprendus vadovautis ta pačia logika kaip ir aiškinant Reglamento 45 straipsnio 1 dalies b) punkte įtvirtintą normą, galimybė remtis jau ir taip gerokai apribota viešosios tvarkos išlyga taptų dar labiau limituota.

Remiantis Reglamento 45 straipsnio 1 dalies a) punktu (jame įtvirtinama viešosios tvarkos išlyga) apimama ir procese nedalyvavusio asmens teisė į gynybą, tačiau tik ta apimtimi, kuria ši teisė nereglamentuojama 45 straipsnio 1 dalies b) punkte (jame įtvirtinama sprendimo už akių priėmimo išlyga)¹⁰⁷. Viešosios tvarkos išlyga yra *ultima ratio* – Reglamento 45 straipsnio 1 dalies a) punktu galima remtis tik tada, kai negali būti taikomi kiti 45 straipsnio 1 dalyje numatyti atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą pagrindai¹⁰⁸. Sprendimo pripažinimą arba vykdymą ginčijantis asmuo negali pasirinkti, kuo (45 str. 1 d. a) arba b) p.) remtis. Todėl iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad Reglamento 45 straipsnio 1 dalies b) punkte¹⁰⁹ yra perteklinė norma. Vis dėlto turint omenyje, viena, viešosios tvarkos išlygos išimtinumą ir taikymo ribotumą, kita, teisės į gynybą fundamentalumą¹¹⁰, teisė būti išklausytam buvo išskirta pagrįstai. Neiškyrus šios teisės, nebūtų garantuota, kad kiekviena valstybė narė vienodai interpretuos teisės į teisingą procesą turinį ir kad, net ir pripažinęs teisės į gynybą pažeidimą, kiekvienos valstybės narės teismas tokį pažeidimą manys esant esminį.

2.3. Viešosios tvarkos pažeidimo vertinimas

Pagal ESTT formuojamą praktiką, galimą viešosios tvarkos pažeidimą nacionalinis teismas privalo vertinti *in concreto*, t. y. spręsdamas, ar sprendimą pripažinti ir vykdyti, teismas privalo vertinti nagri-

¹⁰¹ Angl. *all the legal remedies made available*.

¹⁰² Generalinio advokato Szpunaro išvada *Diageo Brands BV* <...>, § 64.

¹⁰³ ESTT sprendimas *Meroni* <...>, § 48, 54.

¹⁰⁴ Ir jei atsakovas neturėjo galimybės laiku ir tinkamai gauti bylos iškėlimo arba lygiavertio dokumento, kad galėtų susitarti dėl savo gynybos (naujos redakcijos „Briuselis I“ 45 str. 1 d. 2 p., senos redakcijos „Briuselis I“ 34 str. 2 d.).

¹⁰⁵ Generalinės advokatės Kokott išvada *Trade Agency* <...>, § 48.

¹⁰⁶ Generalinio advokato Szpunaro išvada *Diageo Brands BV* <...>, § 64; ESTT sprendimas *Meroni* <...>, § 48, 54.

¹⁰⁷ Generalinės advokatės Kokott išvada *Trade Agency* <...>, § 68.

¹⁰⁸ MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (red.). *Brussels I Regulation* <...>, p. 661.

¹⁰⁹ „Briuselis I“ 34 str. 2 p.

¹¹⁰ 21 ESTT sprendimas *Dieter Krombach prieš André Bamberski* byloje C-7/98 [2000] § 38.

nėjamo sprendimo pripažinimo padarinių sunkumą¹¹¹. Šiame kontekste ypač svarbu aiškiai atskirti¹¹² sprendimo paskelbimą vykdytinu (angl. *declaration of enforceability*, pranc. *exequatur*) ir sprendimo vykdymą (angl. *execution, actual enforcement*). Tai yra du skirtingi institutai, reglamentuojami skirtingų procedūrinių taisyklių. Sprendimo faktinis vykdymas nepatenka į Reglamento taikymo sritį. Dėl šios priežasties draudžiama remtis nacionalinėmis normomis taip, kad būtų pakenkta Reglamentu nustatytos paskelbimo vykdytinais sistemos veiksmingumui, keliant abejonių dėl aiškiai arba numanomai pačiu Reglamentu nustatytų principų¹¹³. Nacionalinis teismas negali atsakyti paskelbti kitoje valstybėje narėje priimto sprendimo vykdytino (pagal „Briuselis I“) dėl to, kad jo faktinis vykdymas prieštarautų vykdymo valstybės narės viešajai tvarkai.

Pagal senosios redakcijos „Briuselis I“ nacionalinis teismas turėjo įvertinti, ar vien tik konkretaus sprendimo pripažinimas arba paskelbimas vykdytinu akivaizdžiai pažeistų vykdymo valstybės narės viešąją tvarką¹¹⁴. Naujosios redakcijos „Briuselis I“ panaikino egzekvatūrą, t. y. paskelbimo vykdytinu procedūros nebėra¹¹⁵. Klausimas, kas (jei ne sprendimo paskelbimas vykdytinu) turi prieštarauti viešajai tvarkai, šiuo metu nėra atsakytas¹¹⁶. Kadangi viešajai tvarkai negali prieštarauti sprendimo faktinis vykdymas, manytina, kad, nepaisant aiškios nuostatos, sprendimą bus atsisakyta vykdyti tada, jei pats sprendimas prieštarauja viešajai tvarkai. Į klausimą tiksliau atsakys ESTT, pradėjęs spręsti bylas pagal naujos redakcijos Reglamentą, tačiau bendros ES siekiamybės – laisvo sprendimų judėjimo – kontekste manytina, kad viešosios tvarkos išimties taikymas gali būti aiškinamas ir taikomas tik siaurinant jo ribas. Viena vertus, toks viešosios tvarkos ribų nustatymas visiškai koreliuoja su ESTT formuojama praktika, kurioje įtvirtintas aiškus reikalavimas viešosios tvarkos sąvoką aiškinti siaurai¹¹⁷ ir taikyti išimtiniais atvejais¹¹⁸. Kita vertus, toks sąvokos siauro aiškinimo reikalavimas kelia klausimų dėl viešosios tvarkos turinio ir ribų santykio, ypač turint omenyje ESTT suformuotą valstybėje narėje priimamo teismo sprendimo teisėtumo prezumpciją, reikalaujamą abipusio pasitikėjimo lygį bei ESTT prejudiciniais sprendimais apibrėžtas viešosios tvarkos ribas.

2.4. Teisėtumo prezumpcija

Turint omenyje, kad kiekviena ES valstybė narė yra įsipareigojusi laikytis ES chartijos ir EŽTK, valstybių narių teismų sprendimams taikoma pagrindinių žmogaus teisių laikymosi prezumpcija. Su šia prezumpcija neatsiejamai susijusi ESTT praktikoje eksplicitiškai įvardyta valstybėje narėje priimto teismo sprendimo teisėtumo prezumpcija¹¹⁹ – kiekvienoje valstybėje narėje įtvirtinta sprendimo ap-

¹¹¹ Generalinio advokato Szpunaro išvada *Diageo Brands BV* <...>, § 48.

¹¹² Sprendimo vykdymas pagal „Briuselis I“ (paskelbimas vykdytinu) yra tarptautinės privatinės teisės klausimas, o sprendimo faktinis vykdymas yra civilinio proceso teisės klausimas (pvz., KRAMER, X. E. Harmonisation of civil procedure and the interaction with private international law. Iš KRAMER, X. E.; VAN RHEE, C. H. (red.). *Civil Litigation in a Globalising World*. The Hague: T.M.C. Asser Press/Springer, 2012, p. 121–123.

¹¹³ ESTT sprendimas *Capelloni ir Aquilini* byloje 119/84 [1985] § 21; ESTT sprendimas *Hoffmann* byloje 145/86 [1988] § 29, ESTT sprendimas *Hagen* byloje C-365/88 [1990] § 20; ESTT sprendimas *Apostolides prieš Orams* byloje C-420/07 [2009] § 69.

¹¹⁴ Generalinio advokato Szpunar išvada *Diageo Brands BV* <...>, § 48.

¹¹⁵ Naujos redakcijos „Briuselis I“ 39 str.

¹¹⁶ Straipsnio teikimo metu nėra ESTT praktikos dėl sprendimų pripažinimo ir vykdymo pagal naujosios redakcijos „Briuselis I“ reglamentą.

¹¹⁷ Pvz., ESTT sprendimas *Diageo Brands BV* <...>, § 41.

¹¹⁸ ESTT sprendimas *Hoffmann* byloje 145/86 [1988] § 21 ESTT sprendimas *Dieter Krombach prieš André Bamberški* byloje C-7/98 [2000] § 21; ESTT sprendimas *Renault SA* <...>, § 26; ESTT sprendimas *Apostolides prieš Orams* byloje C-420/07 [2009] § 55.

¹¹⁹ Generalinio advokato Szpunaro išvada *Diageo Brands BV* <...>, § 54.

skundimo sistema, papildyta SESV 267 straipsnyje numatyta prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūra, suteikia teisės subjektams pakankamą jų teisių garantiją¹²⁰.

Vadovaujantis tokia logika, apskundus teismo sprendimą nacionaline tvarka jį priėmusio teismo valstybėje narėje, galimi du rezultatai: (i) sprendimas gali būti pakeistas (panaikintas) arba (ii) nagrinėjant skundą gali būti patvirtintas sprendimo teisėtumas. Pirmu atveju apskritai nekyla vykdymo pagal „Bruselis I“ reglamentą klausimo. Antru atveju, t. y. sprendimą palikus galioti, kyla klausimas, ar gali būti, kad apskundimo proceso metu patvirtintas teisėtas vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas kitoje valstybėje narėje būtų pripažintas akivaizdžiai prieštaraujančiu viešajai tvarkai? Turint omenyje, viena, aktualioje ESTT praktikoje įtvirtintą reikalavimą išnaudoti visas prieinamas teisinės gynybos priemonės¹²¹ ir, kita, ESTT suformuotą „pakankamos garantijos“¹²² taisyklę, atrodytų, kad galimybė remtis viešosios tvarkos išlyga praktiškai iš esmės eliminuota.

Toks griežtas viešosios tvarkos ribų aiškinimas, kartu su visu itin rezervuotu atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą institutu¹²³ yra grindžiamas abipusiu pasitikėjimu tarp valstybių narių¹²⁴. Tarpusavio pasitikėjimas (pasiektas atitinkamas jo lygis), kartu su deklaruota būtinybe mažinti sprendimų pripažinimo ir vykdymo išlaidas, buvo argumentas, kuriuo remiantis siūloma apskritai panaikinti materialios viešosios tvarkos išlygą¹²⁵ Reglamente¹²⁶. Abipusis pasitikėjimas ir po egzekvatūros panaikinimo neprarado savo svarbos ir toliau išlieka „pamatu, ant kurio turėtų būtų statoma ES teisingumo politika“¹²⁷. Tačiau turint omenyje, kad pasiekto abipusio pasitikėjimo tarp ES narių lygis negali būti vertinamas vienodai¹²⁸, kyla klausimas, ar tikrai būtent abipusis pasitikėjimas yra pakankamas pagrindas atsisakyti viešosios tvarkos?

¹²⁰ ESTT sprendimas *Renault SA* <...>, § 33; generalinio advokato Szpunaro išvada *Diageo Brands BV* <...>, § 62; ESTT sprendimas *Diageo Brands BV* <...>.

¹²¹ ESTT sprendimas *Meroni* <...>.

¹²² ESTT sprendimas *Renault SA* <...>, § 33; generalinio advokato Szpunaro išvada *Diageo Brands BV* <...>, § 62.

¹²³ Sąvokos „abipusis pasitikėjimas“ (angl. *mutual trust*) ir „abipusis pripažinimas“ (angl. *mutual recognition*) yra skirtingos, tačiau glaudžiai susijusios. Abipusis pasitikėjimas yra ES politikos pagrindinis teisinis principas, o abipusis pripažinimas – valstybėms narėms nustatyta pareiga (GARCÍA A. R. *Abolition of Exequatur: Problems and Solutions – Mutual Recognition, Mutual Trust and Recognition of Foreign Judgments: Too Many Words in the Sea. Yearbook of Private International Law Vol. XII*, Sellier European Law Publishers, 2011). Tam, kad vienoje valstybėje narėje priimtas sprendimas būtų pripažintas kitoje valstybėje narėje be jokių tarpinių procedūrų, valstybių narių tarpusavio pasitikėjimas turi būti pasiekęs atitinkamą lygį, leidžiantį atsisakyti sprendimų pripažinimo ir vykdymo formalumų.

¹²⁴ „Bruselis I“ preambulės 16 p. numatoma, kad tarpusavio pasitikėjimas, vykdamas teisingumą Bendrijoje, pateisina valstybėje narėje priimtų teismo sprendimų automatišką pripažinimą, nepradedant jokio proceso, išskyrus tuos atvejus, kai kyla ginčas; o 17 p. – vadovaujantis tuo pačiu tarpusavio pasitikėjimo principu, vienoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo vykdymo kitoje valstybėje narėje procesas turi būti veiksmingas ir greitas. Tuo tikslu teismo sprendimas turėtų būti paskelbtas vykdytinu automatiškai, formaliai patikrinus pateiktus dokumentus, nepalikant teismui jokios galimybės savo iniciatyva nurodyti bet kokį sprendimo nevykdymo pagrindą pagal šį reglamentą.

Naujos redakcijos „Bruselis I“ preambulės 26 p. numatoma, kad abipusis pasitikėjimas teisingumo vykdymu Sąjungoje pateisina principą, kad valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas turėtų būti pripažintas visose valstybėse narėse netaikant jokios specialios procedūros. Be to, siekis sumažinti tarptautinio bylinėjimosi laiko sąnaudas ir išlaidas pateisina teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu, prieš pradant jį vykdyti valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, panaikinimą. Todėl vienos valstybės narės teismo sprendimas turėtų būti traktuojamas taip, tarsi jis būtų priimtas valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi.

¹²⁵ Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, KOM (2010) 0748 galutinis [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugšėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0748:FIN:LT:PDF>>.

¹²⁶ KRAMER, X. E. *Harmonisation of civil* <...>, p. 135.

¹²⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES teisingumo darbotvarkė 2020 m. Pasitikėjimo didinimas ir judumo bei augimo skatinimas Sąjungoje“ KOM (2014) 144 galutinis [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugšėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52014DC0144>>.

¹²⁸ Žr., pvz., TIMMER, L. J. E. *Abolition of Exequatur under the Brussels I Regulation: Ill Conceived and Premature?* *Journal of Private International Law*, 2013, 9(1), p. 136.

3. Ar reikalinga viešosios tvarkos išlyga?

Vienas iš pagrindinių Reglamento tikslų – sudaryti laisvo teismo sprendimų judėjimo sąlygas numatant paprastą ir greitą teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu procedūrą¹²⁹. Todėl atsakyti pripažinti ir vykdyti sprendimą galima tik esant *akivaizdžiam*¹³⁰ viešosios tvarkos pažeidimui ir tik išimtiniais atvejais¹³¹ (kaip jau aptarta, tokiais atvejais nelaikomi neigiami ekonominiai padariniai, sprendimo motyvavimo trūkumas, ES arba nacionalinės teisės normos pažeidimas ir pan.). Priešingas šios išimties aiškinimas būtų nesuderinamas su abipusio pasitikėjimo lygiu, pasiektu¹³² tarp valstybių narių. Todėl nenuostabu, kad, keičiant „Bruselės I“ buvo siūloma ne tik atsakyti egzektavūros procedūros, bet ir viešosios tvarkos, šią išimtį pakeičiant „teise į teisingą procesą“¹³³, t. y. atsakyti materialiosios viešosios tvarkos ir apsiriboti procedūrine viešąja tvarka, Komisijos siūlytas reformos modelis sukėlė nemažai diskusijų¹³⁴ ir buvo vertinamas nevienodai¹³⁵.

Viena vertus, reformai iš dalies turėjo įtakos ekonominė logika¹³⁶. Kita vertus, daug dėmesio su-

¹²⁹ ESTT sprendimas *Salzgitter Mannesmann Handel GmbH prieš SC Laminorul SA*. byloje C-157/12 [2013] § 28.

¹³⁰ BEAUMONT, P.; JOHNSTON, E. *Can Exequatur <...>*, p. 254.

¹³¹ ESTT sprendimas *Hoffmann* byloje 145/86 [1988] § 21; ESTT sprendimas *Mulox IBC Ltd prieš Hendrick Geels* byloje C-125/92 [1993] § 23.

¹³² Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, KOM (2010) 0748 galutinis [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0748:FIN:LT:PDF>>.

¹³³ Ten pat.

¹³⁴ Pvz., TIMMER, L. J. E. *Abolition of Exequatur <...>*, p. 145; KRAMER, X. E. *Cross-Border <...>*, p. 368; BEAUMONT, P.; JOHNSTON, E. *Can Exequatur <...>*; ir kt.

¹³⁵ Pvz., TIMMER, L. J. E. *Abolition of Exequatur <...>*, p. 147; CUNIBERTI, G.; RUEDA, I. *Abolition of Exequatur Addressing the Commission's Concerns. University of Luxembourg, Law Working Paper Series* (Paper Number 2010-03), 2010, (1), p. 5; BEAUMONT P., JOHNSTON E. *Can Exequatur <...>*; ir kt.

¹³⁶ Pvz., CUNIBERTI, G. *Some Remarks on the Efficiency of Exequatur*. 2012, *University of Luxembourg Law Working* (Paper Number 2012-1) [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1998030>.

Tai ypač akivaizdu egzektavūros panaikinimo kontekste – apskaičiuota, kad formalios egzektavūros procedūros išlaidos galėjo siekti net iki 12 700 eurų (Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse <...>). Ekonominės egzektavūros panaikinimo priežastis identifikavo ne viena ataskaita dėl Reglamento keitimo: (i) identifikuojama pagrindines problemas, sietinas su egzektavūra (kuri studijoje įvardyta kaip sėkminga procedūra (Heidelbergo studija p. 21)), Heidelbergo studija įvardijo išlaidas, susijusias su dokumentų paruošimu (vertinimas (Heidelbergo studija p. 227)), ir tvirtinimas (Heidelbergo studijoje nurodoma, kad nacionalinėje teisėje yra įtvirtinami papildomi reikalavimai, keliami sprendimo vykdymui, įskaitant dokumentų patvirtinimo reikalavimą (Heidelbergo studija, p. 228)), išlaidas už patį sprendimo paskelbimą vykdytinu, išlaidas teisinei pagalbai; (ii) CSES ataskaita pateikė kur kas drąsesnius skaičiavimus – jais remiantis 2009 m. egzektavūros procedūra pareikalavo nuo 21,9 mln. iki 125,9 mln. eurų (Centre for Strategy & Evaluation Services (CSES), ‘Data Collection and Impact Analysis – Certain Aspects of a Possible Revision of Council Regulation No 44/2001 on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters’ (2010) Galutinė studija. [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brussels_i_appendix_d_17_12_10_en.pdf> (CSES Report) 43-45 p.); (iii) Poveikio vertinimo ataskaitoje (kaip ir Heidelbergo studijoje) nurodyta, kad egzektavūra apsunkina tarptautinį bylinėjimąsi, reikia laiko ir finansinių išteklių (Impact assessment on the repeal and replacement of Regulation (EC) No. 44/2001 (Brussels I) [2010] SEC (2010) 1547 and 1548 galutinis [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą <<http://www.justice.gov.uk/downloads/consultations/brussels-1-proposal-impact-assessment.pdf>>) (ataskaitos skaičiavimai yra paremti CSES ataskaita); (iv) Eurobarometro tyrimo „Civilinis teisingumas 2010“ duomenimis, beveik 60 proc. ieškovų vengtų bylinėtis kitoje valstybėje narėje dėl formalių teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu procedūrų (TNS Opinion & Social, ‘Special Eurobarometer 351 Civil Justice’ (2010) studija [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_351_en.pdf>). Reikia pripažinti, kad ataskaitose pateikiami duomenys yra iš tiesų įspūdingi, tačiau jų negalima vertinti vienareikšmiškai. CSES ataskaita buvo kritikuota dėl rėmimosi prezumpcijomis: konkrečius skaičiavimus pateikiančioje ataskaitoje žodžiai „apytikriai apskaičiuota“ (angl. *estimate*) vartojami 142 kartus (TIMMER, L. J. E. *Abolition of Exequatur <...>*, p. 141–144). O „Eurobarometro“ tyrimas laikytas neatspindinčiu sprendimo skolininko (angl. *judgment debtor*) pozicijos (DICKINSON, A. *Free Movement of Judgments in the EU: Knock Down the Walls but Mind the Ceiling. The Brussels I Review Uncovered*, BIICL, 2012, p. 141).

laukė aiški deklaravimo ir realaus abipusio pasitikėjimo lygio neatitiktis. Pati Komisija, materialiosios viešosios tvarkos panaikinimą argumentavusi abipusiu pasitikėjimu, nemanė, kad pasitikėjimo lygio užtenka tam, kad būtų atsisakyta egzekvatūros bylose dėl privatumo ir šmeižto bei grupės ieškinių (angl. *collective redress*)¹³⁷. Be to, dauguma tarptautinių elementų turinčių bylų vis dar yra sprendžiamos pagal nacionalinę teisę, todėl neaišku, kodėl abipusio pasitikėjimo principas, taikomas tik ES teisės srityje, turėtų būti taikomas ir pagal nacionalinę teisę priimtiems sprendimams. Jei, kaip pagrįstai nurodo A. Dickinsonas¹³⁸, aukščiausias pasiektas tarpusavio pasitikėjimas turėtų panaikinti kitose valstybėse narėse priimtų sprendimų peržiūrėjimo galimybę, nėra aišku, kodėl, keičiant „Briuselis I“, apskritai buvo palikti atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą pagrindai.

Atsakymo į klausimą reikėtų ieškoti deklaravimo ir tikrojo abipusio pasitikėjimo lygio kontekste. Reikėtų sutikti su L. Je Timmer pozicija¹³⁹, kad skelbiamas pasitikėjimo lygis apskritai gali būti nerealus vien tik dėl didelių nacionalinių procedūrinių skirtumų, iš jurisdikcijos priskyrimo ir nustatymo kylančių problemų bei žmogaus teisių pažeidimų, akivaizdžiai matomų iš EŽTK praktikos¹⁴⁰. Būtent būtinybė užtikrinti žmogaus teises yra ta priežastis, dėl kurios net ir stipriai apribota viešosios tvarkos išimtis vis dar yra aktuali ir būtina. Pagrindinis (dabar jau panaikintos) egzekvatūros (ir iki šiol išlikusių sprendimo pripažinimo ir vykdymo ginčijimo pagrindų) tikslas yra užtikrinti, kad valstybės narės gerbtų žmogaus teises¹⁴¹. Viešosios tvarkos išlyga išplaukia iš pagrindinių ES teisių, todėl nacionalinio teismo sprendimas, kuriuo teismas, remdamasis viešosios tvarkos išlyga, ištaiso akivaizdų EŽTK ir ES teisės sistemos pripažintų pagrindinių teisių pažeidimą, nebus laikomas peržengiančiu viešosios tvarkos išimties ribų¹⁴². Atitinkamai viešosios tvarkos išlygos – pagrindinių teisių garanto – atsisakymas negali būti pateisintas politinėmis priežastimis. Todėl Komisijos pasiūlymas panaikinti materialiosios viešosios tvarkos išimtį buvo pagrįstai kritikuojamas¹⁴³.

Be to, viešosios tvarkos išlygos atsisakymas, tikėtina, paskatintų vadinamąjį *forum shopping*, ieškovams aktyviai siekiant ieškinį pateikti palankiausio viešosios tvarkos režimo valstybės narės teismui¹⁴⁴. Kalbant apie *forum shopping* yra itin svarbu, kad „Briuselis I“ reglamentas nėra vienintelis teisės aktas, kuriame įtvirtinta viešosios tvarkos išlyga. Atsisakius viešosios tvarkos „Briuselis I“, ši išlyga ir toliau liktų galioti „Roma I“¹⁴⁵ ir „Roma II“¹⁴⁶ reglamentuose¹⁴⁷; Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 straipsnio 3 dalyje, 52 straipsnio 1 dalyje, 65 straipsnio 1 dalies b) punkte, 202 straipsnyje.

¹³⁷ Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse <...>.

¹³⁸ DICKINSON A. *Free Movement* <...>, p. 141–142.

¹³⁹ TIMMER, L. J. E. *Abolition of Exequatur* <...>, p. 136.

¹⁴⁰ Pvz., EŽTT sprendimas *Pérez de rada Cavanilles prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 28090/95 [1998]; EŽTT sprendimas *Běleš ir kt. prieš Čekiją*, pareiškimo Nr. 47273/99 [2013]; EŽTT sprendimas *Beaumont prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 15287/89 [1994]; kt.

¹⁴¹ CUNIBERTI G. *First Stage of the Abolition of the Exequatur in the European Union*. *Columbia Journal of European Law*, 2008, 14 (2), p. 7.

¹⁴² Generalinės advokatės Kokott išvada *Trade Agency* byloje C-619/10 [2012] § 72–73.

¹⁴³ Pvz., DICKINSON A. *Surveying the Proposed Brussels I bis Regulation: Solid Foundations but Renovation Needed*. *Yearbook of Private International Law Vol. XII*. Sellier European Law Publishers, 2011, p. 251–269; ŠKERL, J. K. *European Public Policy (with an Emphasis on Exequatur Proceedings)*. *Journal of Private International Law*, 2011, 7 (3), p. 461–490; ir kt.

¹⁴⁴ DICKINSON, A. *The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) („Brussels I bis“ Regulation)* [interaktyvus]. Legal Studies Research Paper, 2011, No. 11/58, 9–10. [žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ssrn.com/abstract=1930712>>.

¹⁴⁵ Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. birželio 17 d. Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma I“) [2008] OL L 177/6.

¹⁴⁶ Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. liepos 11 d. Reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma II“) [2007] OL L 199/40.

¹⁴⁷ DICKINSON, A. *The Proposal* <...>.

„Roma I“ reglamento preambules 37 punkte įtvirtinta valstybių narių teismų teisė taikyti viešąją tvarką ir viršesnėmis privalomomis nuostatomis pagrįstas išimtis, o 21 straipsnyje aiškiai numatyta galimybė atsisakyti taikyti bet kurios šalies teisės normą, jei toks taikymas akivaizdžiai nesuderinamas su ginčo nagrinėjimo vietos viešąja tvarka. Analogiškos taisyklės įtvirtintos ir „Roma II“ reglamente. Kadangi šios nuostatos išliktų ir panaikinus viešosios tvarkos išlygą „Bruselis I“, sprendimą priimančias teismas galėtų remtis viešosios tvarkos išlyga spręsdamas taikytinos teisės klausimą, tačiau sprendimą vykdančias teismas neturėtų teisės remtis viešąja tvarka¹⁴⁸.

Turint omenyje, kad į „Bruselis I“ taikymo sritį patenka tokie kontroversiški klausimai, pavyzdžiui, genų technologija¹⁴⁹, viešosios tvarkos išlygos panaikinimas Reglamente, tikėtina, paskatintų sąmoningą kreipimąsi į tam tikru klausimu liberaliausią požiūrį turinčios valstybės narės teismus, taip „apeinant“ viešosios tvarkos klausimą sprendimo vykdymo stadijoje. Ir nors *forum shopping* nėra be sąlygiškai neigiama koncepcija¹⁵⁰, apibūdinta situacija tikrai neprisidėtų prie bendros teisinės erdvės kūrimo.

Atsižvelgiant į identifikuotas viešosios tvarkos išlygos panaikinimo problemas, tai, kad sprendimą vykdyti ir pripažinti, remiantis viešąja tvarka, atsisakoma retai, nėra pagrindas šią išlygą apskritai panaikinti¹⁵¹. Kaip teisingai pažymi P. Beaumontas and E. Johnstonas, teisinėje realybėje yra įmanomos situacijos, kai dėl materialių klausimų priimtas sprendimas kitoje valstybėje narėje būtų nepriimtinas tokiu lygiu, kad jis tiesiog negalėtų būti vykdomas¹⁵². Aklas pasiklojimas tarpusavio pasitikėjimu tokių situacijų neišsprendžia ir neskatina laisvo sprendimų judėjimo. Todėl reikia sutikti su tais teisės mokslininkais, kurie teigia, kad viešosios tvarkos išlyga tik sustiprina Sąjungos, gerbiančios ir garantuojančios pagrindines teises, idėją¹⁵³.

Išvados

1. „Bruselis I“ reglamento 45 straipsnio 1 dalies a) punkte įtvirtinama laisvo sprendimų judėjimo ES išimtis – viešosios tvarkos išlyga – taikoma itin rezervuotai ir tik tais atvejais, jei sprendimo pripažinimo ir / arba vykdymo negalima ginčyti kitais „Bruselis I“ įtvirtintais pagrindais ir yra tenkinamos visos šios sąlygos: (i) pats sprendimas (ne jo faktinis vykdymas) (ii) akivaizdžiai pažeistų (iii) esminę arba (iv) pagrindinę (v) imperatyvią (tikėtina), (vi) procedūrinę), bet ne (vii) jurisdikciją nustatančią teisės normą; ir toks galimas viešosios tvarkos pažeidimas nėra sietinas su (viii) netinkamu nacionalinės ar ES teisės taikymu priimančias sprendimą arba su (ix) faktu, kad vykdymo valstybės narės teismas ginčą būtų išsprendęs kitaip.
2. ES lygiu pastebima neabejotina tendencija siaurinti viešosios tvarkos turinį. Apibrėždamas „Bruselis I“ įtvirtintos nacionalinės viešosios tvarkos sąvokos ribas, ESTT viešosios tvarkos pažeidimą vertina *in concreto* ir kartu eliminuoja šios nacionalinės sąvokos turinio elementus. Remiantis ESTT praktika, į viešosios tvarkos turinį nepatenka: (i) ekonominiai padariniai; (ii) sprendimo motyvų trūkumas; visoks (iii) ES arba (iv) nacionalinės teisės pažeidimas; (v) koks nors teisės į teisingą teismą pažeidimas.

¹⁴⁸ DICKINSON, A. Free Movement <...>, p. 149.

¹⁴⁹ DICKINSON, A. The Proposal <...>.

¹⁵⁰ P vz., JUENGER, K. F. Forum Shopping Reconsidered. 103 *Harvard Law Review*, 1990, p. 1679–1696.

¹⁵¹ Heidelbergo studija, p. 242–250.

¹⁵² BEAUMONT, P.; JOHNSTON, E. Can Exequatur <...>, p. 276.

¹⁵³ KRAMER, X. E. Abolition of exequatur <...>, p. 640; LAYTON A. The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast). [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/453203/IPOL-JURI_NT\(2011\)453203_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/453203/IPOL-JURI_NT(2011)453203_EN.pdf)>; DICKINSON, A. The Proposal <...>.

3. Kitoje ES valstybėje narėje priimtam teismo sprendimui taikoma teisėtumo prezumpcija (pagal kurią valstybių narių garantuojamos sprendimo apskundimo sistemos, papildytos SESV 267 str., yra laikomos sprendimo atitikties viešajai tvarkai garantu), kartu su tik ESTT praktikoje suformuotu ir įtvirtintu reikalavimu išnaudoti visas pažeistų teisių gynybos priemonės sprendimo priėmimo valstybėje narėje, bent jau teoriniu lygmeniu, eliminuoja galimybę atsisakyti pripažinti ir vykdyti kitoje valstybėje narėje priimtą sprendimą.
4. Tačiau nepaisant itin apribotų viešosios tvarkos ribų (ir turinio), ši išlyga nėra praradusi aktualumo. Deklaruojamas abipusio pasitikėjimo lygis ir politiniai tikslai nėra pateisinamos ir pakankamos priežastys atsisakyti viešosios tvarkos išlygos. Itin retai taikomos bei esminių ir pagrindinių teisės normų pažeidimo padedančios išvengti išimties panaikinimas neprisidės prie tikro laisvo sprendimų judėjimo.

LITERATŪRA

Teisės aktai ir susiję dokumentai

1. 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 10-208.
2. Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti ir papildanti Europos Sąjungos sutartį, Europos bendrijos steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus [1997] *OL C* 340/1.
3. Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo, konsoliduota versija [1998] *OL C* 27 98/1.
4. Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutartis. Oficialus Europos Sąjungos portalas [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:11951K/TXT>>.
5. Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis. Oficialus Europos Sąjungos portalas [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:11957E/TXT>>.
6. Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. liepos 11 d. reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutarinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma II“) [2007] *OL L* 199/40.
7. Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. birželio 17 d. reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“) [2008] *OL L* 177/6.
8. Europos Parlamento ir Tarybos 2012 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo [2012] *OL L* 351/1.
9. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo užtikrinimo [2001] *OL L* 12/1.
  10. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija [2012] *OL C* 326/391.
  11. Europos Sąjungos sutartis (suvestinė redakcija) [2016] *OL C* 202/1.
12. Europos Vadovų Tarybos susitikimo Tampere pirmininkavimo išvados, 1999 m. spalio 15 ir 16 d. (pirmininkavimo išvados Nr. 200/1/99).
13. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolais Nr. 11 ir Nr. 14. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 156-7390.
14. Hagos programa: Laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimas Europos Sąjungoje [2005] *OL C* 53/1.
15. Komisijos komunikatas dėl veiksmingesnio teismo sprendimų priėmimo ir vykdymo Europos Sąjungoje KOM(97) 609 galutinis, [1998] *OL C* 33/3.
16. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES teisingumo darbotvarkė 2020 m. Pasitikėjimo didinimas ir judumo bei augimo skatinimas Sąjungoje“ KOM (2014) 144 galutinis [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52014DC0144>>.

17. Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, numatančio bendrus teisinius pagrindus Bendrijos veiksams, skirtiems palengvinti Europos teisminės erdvės civiliniuose klausimuose įgyvendinimą, COM/2001/0221 galutinis – CNS 2001/0109 [2001] *OL C* 213/271.

18. Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, KOM (2010) 0748 galutinis.

19. Stokholmo programa – atvira ir saugi Europa piliečių labai ir saugumui ([2010] *OL C* 115/1).

20. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo ([2012] *OL C* 326/01).

21. Žalioji knyga dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo peržiūros, KOM (2009) 175 galutinis [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2009\)0175_/com_com\(2009\)0175_it.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2009)0175_/com_com(2009)0175_it.pdf)>.

Specialioji literatūra

22. BEAUMONT, P.; JOHNSTON, E. Can Exequatur be Abolished in Brussels I Whilst Retaining a Public Policy Defence? *Journal of Private International Law*, 2010, 6(2).

23. BUČINSKAITĖ, R. ES integracijos galimybės piliečiams ir verslui: naujas teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo reglamentavimas. *TILTAI*, 2015, 3.

24. Centre for Strategy & Evaluation Services (CSES), ‘Data Collection and Impact Analysis – Certain Aspects of a Possible Revision of Council Regulation No 44/2001 on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters’ (2010) Galutinė studija.

25. CUNIBERTI, G. First Stage of the Abolition of the Exequatur in the European Union. *Columbia Journal of European Law*, 2008, 14(2).

26. CUNIBERTI, G.; RUEDA, I. Abolition of Exequatur Addressing the Commission’s Concerns. *University of Luxembourg, Law Working Paper Series* (Paper Number 2010-03) (1), 2010.

27. CUNIBERTI, G. Some Remarks on the Efficiency of Exequatur“. 2012, *University of Luxembourg Law Working Paper Series* (Paper Number 2012-1) [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1998030>.

28. Cutting red tape: Savings of up to €48 million thanks to new rules for cross-border judgments, Europos Komisijos naujienos [interaktyvus] sausio 9, 2015 [žiūrėta 2016 m. lapkričio 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/newsroom/civil/news/15010901_en.htm>.

29. DICKINSON, A. Free Movement of Judgments in the EU: Knock Down the Walls but Mind the Ceiling. *The Brussels I Review Uncovered*, BIICL, 2012.

30. DICKINSON, A. Surveying the Proposed Brussels I bis Regulation: Solid Foundations but Renovation Needed. *Yearbook of Private International Law Vol. XII*. Sellier European Law Publishers, 2011.

31. DICKINSON, A. The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) („Brussels I bis“ Regulation“) [interaktyvus]. Legal Studies Research Paper, 2011, No. 11/58 [žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ssrn.com/abstract=1930712>>.

32. GARCÍA, A. R. Abolition of Exequatur: Problems and Solutions – Mutual Recognition, Mutual Trust and Recognition of Foreign Judgments: Too Many Words in the Sea. *Yearbook of Private International Law Vol. XII*, Sellier European Law Publishers, 2011.

33. HESS, B.; PFEIFFER, Th.; SCHLOSSER, P. The General Report of the Study on the Application of Regulation Brussels I in the Member States. *Study JLS/C4/2005/03*, („Heidelbergo studija“).

34. HOŠKO, T. Public Policy As An Exception To Free Movement Within The Internal Market And The European Judicial Area: A Comparison. *Croatian Yearbook of European Law and Policy* (10), 2014, (10).

35. Impact assessment on the repeal and replacement of Regulation (EC) No. 44/2001 (Brussels I) [2010] SEC (2010) 1547 and 1548 galutinis.

36. JUENGER, K. F. Forum Shopping Reconsidered. 103 *Harvard Law Review*, 1990.

37. KRAMER, X. E. Cross-Border Enforcement and the Brussels I-bis Regulation: Towards a New Balance between Mutual Trust and National Control over Fundamental Rights. *Netherlands International Law Review* 60(3), 2013, 60(3).
38. KRAMER, X. E. Abolition of exequatur under the Brussels I Regulation: effecting and protecting rights in the European judicial area. *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2011, (4).
39. KRAMER, X. E. Cross-border Enforcement in the EU: Mutual Trust versus Fair Trial? Towards Principles of European Civil Procedure. *International Journal of Procedural Law*, 2011, (2).
40. KRAMER, X. E. Harmonisation of civil procedure and the interaction with private international law. In KRAMER, X. E.; VAN RHEE, C. H. (ed.). *Civil Litigation in a Globalising World*, The Hague: T.M.C. Asser Press/Springer, 2012.
41. LAYTON, A. The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast). [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/453203/IPOL-JURI_NT\(2011\)453203_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/453203/IPOL-JURI_NT(2011)453203_EN.pdf)>.
42. LAYTON, A.; MERCER, H. *European Civil Practice*. Sweet & Maxwell, 2004.
43. MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (red.). *Brussels I Regulation*, Sellier. European Law Publishers, 2007.
44. NEKROŠIUS, V. Europos Sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis. Vilnius: Justitia, 2009.
45. JENARD, P. Pranešimas apie konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo ([1979] OL C 59/1)
46. PARCHAJEV, D.; KISIELIAUSKAITĖ, A.; BAJORAITĖ, L. Esminiai Reglamento Briuselis I pakeitimai ir arbitražo ateitis jo taikymo kontekste. *Teisė*, 2016, t. 98.
47. STORY, J. Commentaries on the Conflict of Laws: Foreign and Domestic, in Regard to Contracts, Rights, and Remedies, and Especially in Regard to Marriages, Divorces, Wills, Successions, and Judgments. Antras leidimas, Edmund Hatch Bennett, 1872.
48. ŠKERL, J. K. European Public Policy (with an Emphasis on Exequatur Proceedings). *Journal of Private International Law*, 7 (3), [2011].
49. TIMMER, L. J. E. Abolition of Exequatur under the Brussels I Regulation: Ill Conceived and Premature? *Journal of Private International Law*, 2013, 9(1).
50. TNS Opinion & Social, 'Special Eurobarometer 351 Civil Justice' (2010) studija [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_351_en.pdf>.
51. TULIBACKA, M. Europeanization of civil procedures: in search of a coherent approach. *Common Market Law Review* 2009, 46 (5).
52. URBONAS, A. Teismo sprendimo bankroto byloje pripažinimas kitoje Europos Sąjungos šalyje narėje. *Jurisprudencija*, 2007, 9 (99).
53. VĖBRAITĖ, V. Europos Komisijos pasiūlymo dėl Reglamento „Briuselis I“ pakeitimo įtaka Europos Sąjungos civilinio proceso ateities tendencijoms. *Verslo ir teisės aktualijos*, 2012, t. 7(2).

Teismų jurisprudencija

54. ESTT sprendimas *Apostolides prieš Orams* byloje C-420/07 [2009].
55. ESTT sprendimas *Capelloni ir Aquilini* byloje 119/84 [1985].
56. ESTT sprendimas *Diageo Brands BV prieš Simiramida-04 EOOD* byloje C-681/13 [2015].
57. ESTT sprendimas *Dieter Krombach prieš André Bamberski* byloje C-7/98 [2000].
58. ESTT sprendimas *Eco Swiss China Time Ltd prieš Benetton International NV* byloje C- C-126/97 [1999].
59. ESTT sprendimas *flyLAL-Lithuanian Airlines AS v Starptautiskā lidosta Rīga VAS and Air Baltic Corporation AS* byloje C-302/13 [2014].
60. ESTT sprendimas *Gambazzi prieš DaimlerChrysler* byloje C-394/07 [2009].
61. ESTT sprendimas *Hagen* byloje C-365/88 [1990].
62. ESTT sprendimas *Hoffmann* byloje 145/86 [1988].
63. ESTT sprendimas *Jackie Farrell prieš James Long* byloje C-295/95 [1997].
64. ESTT sprendimas *Meroni* byloje C-559/14 [2016].

65. ESTT sprendimas *Mulox IBC Ltd prieš Hendrick Geels* byloje C-125/92 [1993].
66. ESTT sprendimas *Petrus Wilhelmus Rutten prieš Cross Medical Ltd.* byloje C-383/95 [1997].
67. ESTT sprendimas *Renault SA prieš Maxicar SpA* byloje C-38/98 [2000].
68. ESTT sprendimas *Salzgitter Mannesmann Handel GmbH prieš SC Laminorul SA.* byloje C-157/12 [2013].
69. ESTT sprendimas *Trade Agency* byloje C-619/10 [2012].
70. EŽTT sprendimas *Beaumont prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 15287/89 [1994].
71. EŽTT sprendimas *Bėleš ir kt. prieš Čekiją*, pareiškimo Nr. 47273/99 [2013].
72. EŽTT sprendimą *De Luca prieš Italiją* byloje, pareiškimo Nr. 43870/04 [2013].
73. EŽTT sprendimas *Pérez de rada Cavanilles prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 28090/95 [1998].
74. EŽTT sprendimas *Ruiz Torija prieš Ispaniją* byloje, pareiškimo Nr. 18390/91 [1994].
75. EŽTT sprendimas *Van de Hurk prieš Nyderlandus*, pareiškimo Nr. 16034/90 [1994].
76. Generalinės advokatės Kokott išvada *flyLAL-Lithuanian Airlines AS v Starptautiskā lidosta Rīga VAS and Air Baltic Corporation AS* byloje C-302/13 [2014].
77. Generalinės advokatės Kokott išvada *Gambazzi prieš DaimlerChrysler* byloje C-394/07 [2009].
78. Generalinės advokatės Kokott išvada *Trade Agency* byloje C-619/10 [2012].
79. Generalinio advokato Alber išvada *Renault SA prieš Maxicar SpA* byloje C-38/98 [1999].
80. Generalinio advokato Lenz išvada *Owens Bank Ltd prieš Fulvio Bracco ir Bracco Industria Chimica SpA* byloje C-129/92 [1993].
81. Generalinio advokato Saggio išvada *Dieter Krombach prieš André Bamberski* byloje C-7/98 [1999].
82. Generalinio advokato Szpunar išvada *Diageo Brands BV prieš Simiramida-04 EOOD* byloje C-681/13 [2015].
83. Generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C-536/13 [2014].

THE CONCEPT OF “PUBLIC POLICY” UNDER “BRUSSELS I” REGULATION

Agnė Kisieliauskaitė

S u m m a r y

The reciprocal recognition and enforcement of judgments have been in the agenda of the EU almost from the very beginning; the efforts to create an area of justice have been apparent and the aim to ensure the free movement of judgments has been supported with actions taken by the EU. Consequently, in this article the public policy ground, i. e. an obstacle to free movement of judgments, has been examined in the above described context.

Despite public policy being a national concept, the CJEU has been entrusted with setting this concept's limits. At the same time the CJEU reviews the scope of the concept, generally attributed to the discretion of national courts. A clear aim to apply public policy defence only as a last resort and only on very limited occasions is apparent in the CJEU case law. As such, the CJEU has elaborated certain new requirements only provided in its case law (and not provided in “Brussels I”): (i) a national court has to examine the alleged public policy breach *in concreto* and (ii) to apply the legality presumption to a particular judgement, as for the judgement creditor, (iii) he is required to take use of the national legal remedies against the judgement in question in the member state of origin. In addition, certain issues have been held to be outside the scope of public policy by the CJEU (serious economic consequences, lack of detailed reasoning, breach either EU or national law provision *per se* and a right to a fair trial *per se*).

Considering the limits imposed on a possibility to employ public policy ground, the question whether it the public policy defence is still relevant has been considered. A comprehensive investigation conducted in this article has shown that abolition of public policy exception to free movement of judgements would be based on unrealistic expectation of the mutual trust between member states and would not have a desired outcome. It would create new obstacles, resulting in *forum shopping*, breaches of human rights and would work against facilitation of free movement of judgments.

Įteikta 2016 m. kovo 3 d.

Priimta publikuoti 2017 m. vasario 23 d.